

gospodarske, obrtniške in narodne

Izhajajo vsako sredo po celi polii. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 glđ. 60 kr., za pol leta 1 glđ. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 glđ. 20 kr., za pol leta 2 glđ. 20 kr., za četrt leta 1 glđ. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 22. aprila 1868.

Gospodarske stvari.

Nova iznajdba o svilni preji.

Svila (žida) se s kokonov (mešičkov) dandanes mota s tem, da se kokoni položé v kotel z vrelo vodo. Po naznanilu pruskega konzula R. Schramma je hči znana nega kemikarja Zambrini-a iznajdla po drugi poti svilo motati s kokonov in to brez škode za svilo samo. Mrzli vodi, v kateri se kokoni mehčajo, se namreč dodá nekaj, kar razstopi véz okoli kokona zamotanih nitok, kar pa je dozdej le sami iznajdnici znano; volja jo je pa, to skrivnost razglasiti za 2000 frankov in potrditi po veliki skušnji.

Dobiček te nove iznajdbe je neki čveterni:

1. prihranijo se drva, katerih je treba, da se napravi vrelo vodo;
2. nit, ktera se mota s kokona, se lepše sveti in je bolj elastična, tedaj tudi močnejša, kakor če se kokoni valjajo v vreli vodi;
3. črv ostane živ v kokonu (mešičku), iz kterega ob svojem času izleze metulj, ki jajčica leže;
4. golemu črviču se brž na životu pozná, ali je zdrav ali bolán, in po takem si more svilorejec lahko odbrati zdrave živalce za pleme. Zdrava puža (pupa) je skozi in skozi kostanjeve barve, bolna je črna.

Mi dostavljamo tej novici le to: naj bi vlada kupila to skrivnost od iznajdnice in jo potem razglasila svetu, ker med brati je vredna ta skrivnost 2000 frankov, ako je res to, kar se jej gori na hvalo pripoveduje.

Ako se ta iznajdba res potrdi, bode nam novo znamenje, da koló napredka žene svet, ki danes že dobí, o čemur je še pred malo leti mislil, da ni mogoče.

Tobak.

C. kr. finančno ministerstvo je z dopisom od 25. sušca t. l. dovolilo družbi kmetijski na Dunaji, da sme letos za poskušnjo na 5 krajih dolnje Avstrije tobak sejati, toda na vsakem teh 5 krajev k večemu le en oral (joh) zemlje ž njim obsejati, pridelek pa mora v cesarsko tobakovo fabriko v Hainburg prodati.

Morebiti da pride kmalu čas, ko se bode tobak smel tudi drugod sejati in da setev tobaka neha biti samotržtvo državno in ga bojo kadaj pridelovali kmetovalci v vseh deželah, kjer je svet za to pripraven. Gledé na to prihodnost naj o tobaku kaj več povemo.

Njiva nasajena s tobakom je kaj lepa. V ravnih vrstah grm pri grmu tako, da je prav lep gozdek videti. Lahko bi se v njem skrtil, zakaj večidel so grmi še več kakor pet čevljev visoki. Krepko in ravno steblo,

iz kterega na dolgih reclih (štilcih) široko, sočnato in lepno (klebrig) listje in visoke cvetne lati poganjajo.

Ako rastline le malo bolj ogledaš, kmalu zapazi dve sorti. Prva je krepke postave, ima trdo, usnjast in bolj okroglasto listje, gosto pa majheno, zelenoru meno cvetje. Vidi se, da je bolj prostega rodú in ime nuje se tobak kmečki (nicotiana rustica). Sosed njegov ima tanko steblo, zalo, tankokožno, lepo dišeče, ozko in osatno (špičasto) perje, ki brez reclov na samem stebelu sedi. Cvetje njegovo se v dolgih latih kviško vzdiguje in je prijetne rožorujne barve. Ta je tobak virginski (nicotiana tabacum). Ta sam po sebi že bolj žlahen je za gospódo, kateri močni in ostrí kmečki tobak noče prav dišati.

Te dve sorti so v naših deželah navadne. Vendar nikoli ne zrastejo tako lepo, kakor v svoji ameríkanski domovini.

V našem cesarstvu ga posebno sadijo na Ogerskem, kamor so ga iz vzhodnih dežel preselili. Za cesarja Jožefa II. začeli so tudi ameríkansko seme sejati, vendar ni hotelo kaj dobro obrodití. Na velikih pustah južno-ogerskih raste posebno dobro. — Še boljši kakor na Ogerskem raste na Grškem. Večidel se tukaj rudercevetni sadi. Najbolj cenijo tistega, ki se v argiški dolini prideluje in kateri se skoraj ves v Carigrad zvozi. Kajti Turek ne pozná več sladkosti kakor leno čepeti in skoz tobačji dim v beli svet gledati — brez misli. Na Turškem je tobak v haremu kakor v ribški koči poglavitna reč. Srkajo ga skoz drage cevi višnjeve, jasminove itd., na katerih še z diamanti in drugimi dragimi kamni okinčane ustnike imajo, tako, da ena cev sto do tri sto cekinov veljá. Sicer je Turek v vsem za evropskimi narodi zaostal, samo o tobakariji je pred nami. In ko se sicer vse po pariški módi ravná, tobakar vendar turške dimke, turške cevi, turški tobak najbolj čísla. V mali Azii se celó tobak samo zbog cvetja sadi, iz kterega žlahen missiri napravljajo. Hitro hitro se mora sušiti; mnogo dela potrebuje, ako ima močnega pa vendar milega duhá dobiti. Težavno pripravlanje ga pa tudi neverjetno draží, zato ga le turški paše pijejo.

Kinezi se tudi za tobak nimajo Kolumbu zahvaliti, ker so ga že davno prej smukali, predno se je še Kolumbu o Ameriki sanjalo. Najbolj sadé grmastega (n. fruticosa) in kinežkega (n. chinensis). Drobnó ga razrezujejo, skrbno ga suše in pripravljajo, nekterokrat ga tudi še malo z opiom pomešajo. Taka žlahna stvarca se pa tudi le sesá iz dimek, ki niso večé od šivarskega naprstnjaka. Tako so Kinezi tudi v tobakopitji Kinezi. Tudi na otokih Java in Manila se pogosto sadi. Na Javi raste posebno azijatiški tobak (n. asiatica), lep grm z rumenkastim listjem, ki pa malo po prsti diši. Iz manilskega delajo se žlahne, okrogle manilke, katerih